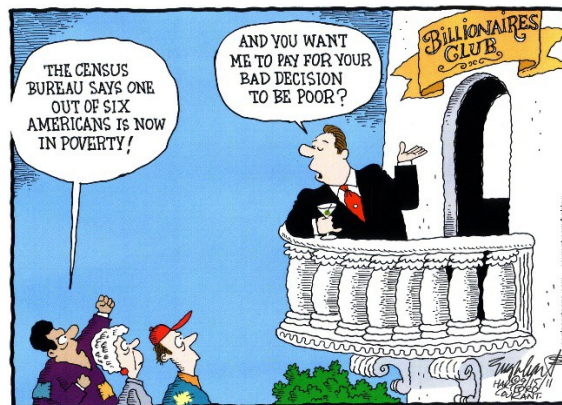


Söndagskrönika: Det nya klassamhället



I slutet av 60-talet och under det röda sjuttioalet var klassbegreppet centralt både vid universiteten och i samhällsdebatten. Vanligen fick sociologernas klassbegrepp stå tillbaka för det marxistiska, som skilde mellan två klasser: kapitalister och proletärer. Kapitalisterna ägde produktionsmedlen, dvs fabriker, bankerna etc. De (alltid) utsugna proletärerna levde på att sälja sin arbetskraft till kapitalisterna. Kommunismens utopi, det klasslösa samhället, kunde förverkligas först efter att arbetarna gjort revolution och erövat produktionsmedlen.

Socialdemokraterna tänkte likadant, minus revolutionen. Produktionsmedlen skulle istället erövas genom att arbetarna tog makten i demokratiska val och i lämplig takt förverkligade det klasslösa samhället. Det styresskick som förde dem till makten kan kallas för *demokratisk pluralism*. Högern förlorade mot arbetarpartiet därför att de inte kunde samla lika många anhängare. Det var inte "de bästa" som anförtroddes makten utan "de flesta".

Det *sociologiska* klassbegreppet var tredelat: arbetarklass, medelklass, överklass. Dess fokus var inte makt utan att man skulle veta vilka man forskade om. [Wikipedia](#) anger att sociologerna ibland skiljer mellan objektiv och subjektiv klass:

Objektiv klass avser den klassificering av människor som görs utifrån mått såsom utbildningsnivå, inkomst och bakgrund. Subjektiv klass definieras däremot utifrån en persons upplevda klasstillhörighet; denna kan till skillnad från den objektiva klassen vara helt godtycklig. Exempelvis skulle Carl XVI Gustaf kunna känna sig som en del av en lägre klass än vad han i själva verket tillhör.

Jag tvivlar starkt på att vår kung känner sig som något annat än kung. Ett bättre exempel: För många journalister som självklart tänker och röstar vänster, är kapitalismens urhem, det vill säga USA, mycket mer lockande än exempelvis Belarus. När detta skrivs sänder SVT *Drömlandet* med journalisten Carina Bergfeldt och kocken Tareq Taylor. I den korta presentationen kan man läsa att Carina Bergfeldt, som tänker och röstar vänster, drömmer om att flytta till USA med sin familj. Den kognitiva dissonansen stör henne lika lite som den stör andra journalister.

I dag är inget av dessa klassbegrepp särskilt centralt, varken i den politiska debatten eller inom sociologisk forskning. En anledning till att det utmönstrats ur politiken är säkert att många vet att det kommunistiska klasstänkandet, om det förverkligas, landar i en diktatur. Tag en av Marx (och Mona Sahlins) älsklingsfraser (som Marx snodde från den franske socialisten Louis Blanc): "Av var och en efter förmåga, till var och en efter behov". Låter det bra? I så fall, tänk ett varv till. Hur ska det genomföras i praktiken? Det krävs en tvingande stat, alltså en diktatur. Är du beredd att arbeta övertid för att få råd med en Porsche? Det bestämmer väl inte du! Den vackra kommunistiska frasen skulle, om den förverkligades, göra medborgarna till Statens slavar.

I början av 2000-talet förlorade den demokratiska pluralismen sin makt över politiken. "Partidemokratin är överspelad", skrev Peter Mair i *Ruling the Void: The Hollowing of Western Democracy* (2013). Fyra eliter – den politiska, den ekonomiska, den mediala och den kulturella – smälte nu samman till en enda, som tog plats i regeringar, företagsledningar, universitetsstyrelser och mediahus. I *The New Classwar* (2020) skriver den amerikanske samhällsforskaren Michael Lind:

Det nya klasskriget, i dess internationella dimension, är inte en klassisk marxistisk kamp med postnationella kapitalister mot en global arbetarklass. Det är inte heller ett verk av rotlösa "globalister" av den typ som populisterna ibland fördömer. Dagens västerländska maktelit låtsas ofta vara världsmedborgare och signalerar sin dygd genom att förakta den demokratiska nationalstaten som inskränkt eller anakronistisk. Detta trots att de flesta av dem är djupt rotade i sina hemländer.

Den nya eliten har allt mindre kontakt med folket. I det samhälle där det marxistiska klassbegreppet var relevant var borgare och arbetare beroende av varandra. De delade vardag både socialt och fysiskt. Direktörerna måste emellanåt lämna sina flotta tjänsterum och besöka verkstadsgolvet. I de fastigheter där de hade sina paradvåningar bodde de mindre lyckosamma på vinden eller i gårdshuset. Borgare och arbetare levde segregerat i en gemensam verklighet.

Så är det inte längre. Nu lever de helt åtskilda. I de stora städernas centra finns inte några fabriker och där har arbetarna inte längre råd att bo. Har borgarna tjänstefolk så hämtas de gärna från andra länder – illegala barnflickor, lågavlönade städare och trädgårdsmästare. Tar vi USA som exempel så drar den förmögna vita överklasseliten personlig nytta av massinvandring och en slapp tillämpning av invandringslagarna. Nästan hälften av alla hushållsanställda är invandrare och enligt Michael Lind är över 90 procent av barnflickorna (nannies) i New York svartavlönade. Ett annat tecken på den rika överklassens bristande samhällslojalitet är att ungefär en fjärdedel av världens ekonomiska tillgångar är undanstoppade i skatteparadis: Bermuda, Irland, Luxemburg, Holland och Schweiz (Uppskattning av den förre chefekonomen vid McKinsey Company, James. S Henry).

Den bristande samhällslojaliteten hittar vi också i den svenska samhällseliten. Jag drar mig till minnes att när Fredrik Reinfeldt bildade regering år 2006 fick moderaten Maria Borelius bara vara handelsminister i åtta dagar. Orsaken vara att familjen, som bodde i fashionabla Djursholm, i flera år hade haft barnflickor som betalades svart. I källaren bodde den filippinska hushållerskan.

Magdalena Anderssons städhjälp är en färskare skandal och kanske mer vanhedrande, med tanke på att hon är socialdemokrat:

<https://bulletin.nu/nu-svarar-stadfirman-om-illegala-invandraren-var-inte-i-magdalena-anderssons-hus>

En illegal invandrare, en kvinna från Nicaragua, greps av polis vid statsminister Magdalena Anderssons (S) privata adress i Nacka några dagar före julafton. Kvinnan var där för att städa enligt uppgifter till Expressen när ett larm utlöstes i bostaden. När kvinnan greps var hon efterlyst och skulle utvisas från Sverige. Under lördagen meddelade Magdalena Andersson att hon avslutat alla kontakter med städfirman som hade uppdraget att städa.

Michael Lind ställer den högutbildade urbana eliten mot resten av det amerikanska folket. I amerikanskt språkbruk: *hubs* mot *heartlands*. Merparten av den fysiska produktion som finns kvar i västländerna, såsom tillverkning av konsumtionsvaror, jordbruk och gruvsdrift, inklusive utvinning av fossila bränslen, sker långt från de fashionabla stadskärnorna och de välbärgade förstäder där de flesta i den styrande urbana eliten bor och arbetar.

Till den nya elitens nya moral hör kampen mot jordens uppvärmning. Det kostar dem inte så mycket att bejaka stränga miljöbestämmelser eftersom de som alla andra betalar via skattsedeln. Det är det glesa och utspridda stadslandskapets invånare med låga löner som i första hand drabbas. De är särskilt känsliga för miljöpolitikens kostnader och olägenheter. De behöver sina bilar för pendling, för att göra sitt jobb, för att skjutsa barnen till skolan, för sjukhusbesök, shopping och rekreation.

De franska gula västarnas upplopp vintern 2018-19 visade hur klass och plats korsar varandra i miljöpolitiken. Trots att Frankrike står för en försumbar del av de globala utsläppen av växthusgaser, höjde president Macrons regering skatten på dieseldrivna person- och lastbilar. Han ville ge Frankrike ett moraliskt ledarskap i kampen mot den globala uppvärmningen. Kostnaderna för denna godhetssignalering drabbade dem oproportionerligt hårt, som för sin försörjning var beroende av sina fordon. De spontana protesterna eskalerade till månader av våld i Paris och andra franska städer. Macrons regering tvingades att överge den kostsamma miljöpolitiken.

I vår tid är det populismen som för demokratins kamp. Populism är en desperationens strategi, riktad mot den nya klassens konsensusvälde, ett uppror mot deras åsiktskorridorer och självpåtagna rätt att avgöra vad som är en legitim politisk diskurs. I synnerhet har populisterna

gett röst åt folkliga farhågor om invandring, som i årtionden har ignorerats av den styrande klassen. Som en *motkultur* definierar den sig själv i opposition till etablissemang. Den hade haft större möjlighet att ta makten om den var ett *motetablissemang* med en egen ekonomi, egna experter och egen stark röst i offentligheten.

I den demokrati som gått förlorad blir det allt svårare för populisterna att få igenom sina önskemål. Brexit är det stora undantaget. Dessförinnan hade holländska och franska väljare 2005 och irländska väljare 2008 i folkomröstningar avvisat EU:s växande centralisering av den politiska makten. I alla tre länderna lyckades den politiska eliten senare manövrera så att folkomröstningsresultaten ogiltigförklarades. Politiska insiders vinner nästan alltid över populistiska outsiders.

Oligark är ett begrepp som vi förknippar med Ryssland, men begreppet är också relevant för den superrika världselit som inte bara kontrollerar världsekonomin utan med sina resurser påverkar och styr politiken. Bill Gates, Jeff Bezos och Warren Buffett äger tillsammans mer än halva USA:s befolkning. En av världens största humanitära fonder, *The Bill & Melinda Gates Foundation* tar med sina enorma ekonomiska resurser mer eller mindre över kontrollen av WHO. George Soros verkar med sin *Open Society Foundation* politiskt i 37 länder. Som demokraternas förre presidentkandidat Bernie Sanders konstaterade stoppar de inte sina pengar i madrassen. De använder dem för att påverka politiken och på så sätt skydda sina förmögenheter och bli ännu rikare.

Världspolitik styrs i elitens tankesmedjor där de största elefanterna inom politiken och mediavärlden kan stämma samman sin makt med oligarkernas. När ett paket med reformer av välvilliga miljardärer, och de politiker som miljardärerna subventionerar, överlämnas från bergstopparna i Davos eller Aspen, blir det på det mest förödmjukande sätt tydligt att det inte är väljarnas behov och intressen som sätter agendan.

Oligarkerna kontrollerar det mesta av rikedomarna, expertisen och det politiska inflytandet. De dominerar medierna, universiteten och den ideella sektorn. 2006 sa mångmiljardären Warren Buffett till en journalist: "Visst pågår det ett klasskrig, men det är min klass, den rika klassen, som för kriget och vi vinner".

Karl-Olov Arnstberg

<https://morklaggning.wordpress.com/2023/07/29/sondagskronika-det-nya-klassamhallet>

Alla texter är © på denna blogg. Det är tillåtet att sprida texterna under förutsättning att ni alltid länkar till källan här på bloggen.